

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

для здобуття освітнього ступеня бакалавра
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста
(нормативний термін навчання – на 2 курс)

зі спеціальності

081 Право

(код та найменування)

(освітня програма Право)

у 2018 році

Харків
2018

ВСТУП

Додаткове вступне випробування для здобуття освітнього ступеня бакалавра на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста зі спеціальності

081 Право

(код та найменування)

(освітня програма Право)

відбувається відповідно до «Правил прийому на навчання до Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» у 2018 році» у формі індивідуального письмового фахового іспиту, який приймає екзаменаційна комісія з певної спеціальності, склад якої затверджується наказом ректора Університету.

До додаткового фахового іспиту входять питання за темами:

- Теорія держави і права
- Історія України
- Історія української культури

Перелік питань за темами наведений у програмі.

Критерії оцінювання знань

1. Результат додаткового фахового іспиту визначається за 100-бальною шкалою. При отриманні вступником 60 балів та більше він допускається до вступного випробування.

2. Екзаменаційний білет складається з 50 закритих тестових завдань (по 15 завдань із тем «Історія України», «Історія української культури» та 20 завдань із теми «Теорія держави і права»). Серед запропонованих у білеті відповідей на завдання вступнику слід обрати одну правильну. Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 2 бали, неправильна – у 0 балів.

1 Питання за темою Теорія держави і права (найменування)

Предмет і методологія теорії держави і права. Предмет теорії держави та права. Особливості предмету теорії держави та права як науки. “Теорія держави” і “теорія права”, їх відмінність і єдність. Методологія теорії держави і права.

Теорія держави та права в системі суспільних і юридичних наук. Поняття юридичних і суспільних наук. Співвідношення теорії держави та права і філософії, соціології, політології, економічної та управлінської науки, тощо. Історико-теоретичні науки. Галузеві та спеціальні юридичні науки, співвідношення з ними теорії держави та права. Зв’язок теорії держави і права з юридичною практикою.

Теорія держави і права як навчальна дисципліна. Співвідношення теорії держави і права як науки й теорії держави і права як навчальної дисципліни. Місце теорії держави і права в системі юридичних навчальних дисциплін. Логіка структури курсу теорії держави та права як навчальної дисципліни.

Еволюція суспільства: виникнення держави і права. Структура первісного суспільства. Органи влади та управління первісного суспільства. Еволюція первісного суспільства. Особливості виникнення європейських та східних (азіатських) держав. Загальні закономірності виникнення держави. Нормативне регулювання суспільних відносин первісного суспільства. Виникнення права.

Поняття держави, її основні ознаки, сутність. Поняття держави. Основні ознаки держави. Суверенітет держави. Суверенітет народу. Національний суверенітет і право націй на самовизначення. Сутність держави.

Основні теорії держави, її тип. Типологія держав. Основі теорії держави: еліт, технократична, плюралістичної демократії, тощо. Поняття типології держави. Класифікація держав. Цивілізаційний та формаційний підходи до типології держави.

Функції держави. Поняття функцій держави. Визначення основних напрямів діяльності держави. Класифікація функцій держави, їх взаємозумовленість і взаємозв’язок. Функції сучасної Української держави і функції державних органів: їх відмінність і взаємозв’язок. Правові форми здійснення державою своїх функцій.

Форма держави. Поняття форми держави. Її структура: форма правління, форма державного устрою, форма державного (політичного) режиму, їх поняття та основні риси. Монархія і республіка як класичні форми правління держави в історії і сучасності. Види монархічних форм правління: історія та сучасність. Сучасні монархії: абсолютна, конституційна (парламентська), змішана. Види республіканських форм правління: історія та сучасність. Парламентська, президентська, змішана республіка критерії їх розрізнення.

Форма правління в Україні. Поняття форми державного устрою. Національно-державний та адміністративно-територіальний устрій держави. Унітарна держава, її основні ознаки. Унітарна держава з елементами федералізму. Автономія в унітарній державі. Особливості України як унітарної держави. Федеративна держава, принципи її утворення та правова основа. Особливості суверенітету і територіальної цілісності федеративної держави. Взаємовідношення між федеральними органами державної влади і органами влади суб'єктів федерації. Види федерацій. Конфедерація: поняття та ознаки. Демократичний режим. Недемократичний режим.

Механізм держави і державний апарат. Поняття механізму держави, його співвідношення з державним апаратом. Загальні риси державних інституцій, що входять до складу механізму держави (державний орган, державна установа, державне підприємство, збройні сили). Поняття державного апарату, його ознаки. Поняття та ознаки державного органу. Класифікація державних органів. Поділ влади як конституційний принцип організації й діяльності державного апарату. Система стримувань та противаг між гілками державної влади. Поняття державної служби, її види. Державний службовець, посадова особа державного апарату. Організація влади на місцях. Взаємодія місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Система основних прав і обов'язків людини: поняття, види. Людина, особа, громадянин. Правовий статус особи. Права людини, її інтереси і свободи. Розвиток ідеї про права людини в Україні. Правовий статус людини за Конституцією України. Міжнародно-правова практика щодо законодавчого закріплення основних прав та свобод особи. Концепція про три покоління прав людини. Поняття охорони та захисту прав людини. Міжнародні та державні засоби захисту прав людини. Уповноважений по правам людини.

Громадянське суспільство і держава. Політична система суспільства. Громадянське суспільство: поняття, структура, основні ознаки, сутність. Взаємозалежність і взаємодія громадянського суспільства та держави. Політична система суспільства: поняття, структура, сутність.

Демократична держава. Поняття демократичної держави, її ознаки. Демократія як внутрішня форма держави та спосіб здійснення народовладдя. Демократія як суспільна цінність. Представницька та безпосередня форми демократії. Принципи демократичної держави. Функції та інститути демократичної держави. Поняття самоврядування, його риси та засади. Демократія і самоврядування, їх співвідношення. Самоврядування як засіб розвитку демократичної держави.

Правова соціальна держава. Поняття та ознаки правової держави. Принципи правової держави. Поняття та ознаки соціальної держави. Співвідношення соціальної держави та правової держави.

Україна як незалежна, суверенна, демократична, соціальна, правова держава. Утворення України як незалежної суверенної держави (економічні,

політичні, соціальні умови, політико-правові акти). Державні кордони України: правове забезпечення їх непорушності та внутрішні і зовнішні гарантії. Державні атрибути України. Складнощі на шляху України як суверенної держави. Гуманістична спрямованість реформування системи державної влади в Україні. Україна як демократична держава. Україна як правова держава. Україна як соціальна держава. Реформи в Україні щодо реорганізації інститутів публічної влади. Адміністративна реформа. Судово-правова реформа. Реформа місцевого самоврядування.

Право в системі регулювання суспільних відносин. Поняття і основні ознаки соціального регулювання в суспільстві. Соціальні норми, їх поняття та форми виразу. Класифікація (види) соціальних норм: звичаї, мораль, корпоративні, релігійні, політичні, правові, етичні та інші норми. Право і технічні норми, їх співвідношення і взаємодія. Право і мораль. Ознаки, які відрізняють норми права від норм моралі.

Поняття права, його функції та принципи. Співвідношення права з політикою, економікою, культурою. Визначення поняття права. Ознаки права (нормативність, системність, формальна визначеність, вольовий характер, загальна обов'язковість, гарантованість державою). Об'єктивне та суб'єктивне право. Природне та позитивне право. Функції права як основні напрямки правового впливу на суспільні відносини. Принципи в праві: їх поняття та класифікація. Право, політика, економіка.

Форми (джерела) права. Поняття форми права її значення в правовому регулюванні суспільних відносин, та систематизації законодавства. Основні історичні форми права: правовий звичай, судовий (адміністративний) прецедент, доктринальна форма, догми (принципи та правила) релігії, нормативний юридичний акт, договір (нормативні: внутрішні та міжнародні зовнішні).

Правове регулювання суспільних відносин. Поняття, форми та методи правового регулювання. Стадії правового регулювання. Основні елементи механізму правового регулювання, їх зв'язок за взаємодія.

Норми права. Поняття норми права та її основні ознаки. Види норм права. Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція (прості, складні, абсолютно та відносно визначені). Норми викладу правових норм у статтях нормативно-правових актів (пряма, посилкова і бланкетна, казуїстична, абстрактна). Співвідношення норми права та статті нормативно-правового акту.

Система права і правова система держави. Система законодавства. Система права та правова система їх співвідношення. Система права: предмет та метод правового регулювання як підстави розподілу норм права по галузях, їх основні ознаки та роль у правотворчості й правозастосуванні. Матеріальне та процесуальне право. Публічне та приватне право. Поняття правової системи та сім'ї правових систем. Загальна характеристика правових систем сучасності. Система законодавства: поняття, основні риси та структурні підрозділи.

Співвідношення системи права й системи законодавства, його значення для систематизації норм права.

Нормативно-правовий акт. Поняття та ознаки нормативно-правового акту, його відміна від актів застосування права й актів тлумачення правових норм. Система та види нормативно-правових актів в Україні. Закони та підзаконні акти, їх загальні та особливі риси. Закон як нормативно-правовий акт держави вищої юридичної сили, найбільш авторитетна форма права. Класифікація законів. Конституція держави - основа правової системи суспільства, її верховенство та гарантованість. Нормативно-правові акти парламенту. Нормативно-правові акти глави (президента) держави. Правові акти уряду (Кабінет Міністрів України), їх основні види. Юридичні акти міністерств та центральних відомств, їх класифікація. Нормативно-правові акти місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх система та якості. Локальні нормативні акти (підприємств, установ, організацій). Дія нормативно-правових актів у часі. Дія нормативно-правових актів у просторі. Дія нормативно-правових актів за колом осіб.

Нормотворча техніка. Систематизація нормативно-правових актів. Нормотворча техніка: поняття та ознаки. Елементи нормотворчої техніки. Структура нормативно-правового акту та її елементи. Законодавча техніка як вид нормотворчої техніки. Засоби і правила законодавчої техніки. Систематизація нормативно-правових актів (законодавства), її поняття, ознаки, форми поняття та ознаки інкорпорації та кодифікації законодавства.

Правові відносини. Поняття та основні ознаки правових відносин. Склад (структура) правових відносин. Основні елементи складу правовідносин: суб'єкти, зміст (юридичний, фактичний), об'єкти, юридичні факти. Суб'єкти правовідносин. Правосуб'єктність фізичних осіб. Правоздатність. Дієздатність. Деліктоздатність. Правосуб'єктність юридичних осіб. Поняття та ознаки юридичної особи. Об'єднання та соціальні спільності як суб'єкти правових відносин. Держава як суб'єкт правових відносин (адміністративних, цивільних, міжнародних та ін.). Об'єкти правових відносин: поняття та ознаки. Види об'єктів правових відносин. Юридичні факти: поняття та ознаки. Класифікація юридичних фактів.

Правомірна поведінка, правопорушення та юридична відповідальність. Поняття та ознаки правомірної поведінки. Особливості структури (складу) правомірної поведінки. Типи правомірної поведінки. Ознаки правопорушення: протиправність, винність (деліктоздатність), соціальна шкідливість (небезпечність), наслідки. Склад правопорушення. Суб'єкт правопорушення та його особливості у різних галузях (інститутах) права. Об'єктивна сторона правопорушення, її ознаки. Причинний зв'язок між правопорушенням (дією) та наслідками. Суб'єктивна сторона правопорушення: вина, її форми - навмисність та необережність. Прямий та непрямий умисел, протиправна самонадійність та протиправна небережність. Поняття та основні риси юридичної відповідальності. Правопорушення та його склад - підстави притягнення до юридичної відповідальності. Стадії юридичної

відповідальності. Підстави для юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності, їх відпрацювання в чинному законодавстві України.

Застосування норм права. Застосування права як правова форма діяльності держави: поняття, ознаки. Процес застосування права, його основні стадії. Правова оцінка та кваліфікація фактичних обставин (події, проблеми, ситуації та ін.). Основні вимоги правильного застосування права. Акт застосування права: поняття і ознаки. Види актів застосування права за юридичними наслідками, за формою зовнішнього прояву (письмовий, усний, конклюдентний). Прогалини у праві. Аналогія закону, аналогія права та субсидіарне застосування.

Тлумачення норм права. Поняття тлумачення норм права, його основні риси. З'ясування та роз'яснення змісту правових норм (їх окремих елементів). Класифікація тлумачення норм права. Види тлумачення правових норм за суб'єктом. Офіційне тлумачення норм права та його види (легальне, аутентичне). Неофіційне тлумачення норм права, його основні риси та види. Види тлумачення норм права за обсягом: буквальне, поширювальне (розширене) та обмежувальне тлумачення, їх значення для вірного, обґрунтованого та законного прийняття юридичного рішення (акту). Засоби тлумачення норм права, поняття та основні риси. Акти тлумачення, їх види та юридична природа.

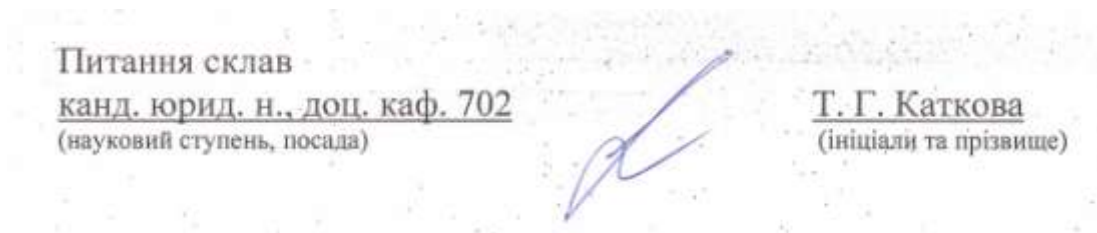
Правова свідомість і правова культура. Поняття та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Види правової свідомості: теоретична, професійна, побутова. Правова культура: її сутність та основні риси, форми проявлення у суспільстві. Правовий нігілізм, причини його з'явлення, форми, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення прав і свобод громадян. Шляхи подолання правового нігілізму.

Законність, правопорядок, дисципліна. Поняття та сутність законності. Законність як принцип життя цивілізованого суспільства. Режим законності у правовій державі. Принципи та вимоги законності. Система гарантій законності. Поняття правопорядку, його співвідношення з законністю та демократією. Законність та дисципліна. Види дисципліни.

Література

1. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Х. : Право, 2016. - Т. 3 : Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. – 2017. – 952 с.
2. Крестовська Н. М. Теорія держави і права : навч. посібник : рекомендовано МОН України : елементарний курс / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвєєва ; НУ "ОЮА", ред. М. А. Дамірлі . – 3-тє вид. – Х. : Одісей, 2012 . – 432 с.

3. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник : рекомендовано МОН України / О. Ф. Скакун ; Харків. нац. ун-т внутр. справ . — 3-тє вид., доповн. і переробл. — К. : Прав. єдність, 2012 . — 524 с.
4. Теорія держави і права: держ. іспит / Ю. М. Оборотов, Н. М. Крестовська, А. Ф. Крижанівський, А. Ф. Матвєєва ; НУ "ОЮА" . — Х. : Одиссей, 2013 . — 256 с.
5. Каткова Т. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. у визначеннях і таблицях. — Х.: Право, 2014. — 96 с.

2 Питання за темою Історія України (найменування)

Стародавня історія України. Історія України як наука та навчальний предмет. Предмет і завдання курсу історії України. Історія України як складова частина загальноєвропейської історії. Місце курсу в системі гуманітарних наук вищої школи. Основні періоди історії України. Розвиток історичної думки в Україні. Зарубіжна історіографія. Характеристика джерел з історії України. Термін “Україна”. Форми і методи вивчення курсу. Значення оволодіння історією України для фахової підготовки і виховання громадянської позиції та патріотизму, вироблення історичної свідомості.

Основні етапи розвитку первісного суспільства. Поява і розселення людей на території України. Первісна палеолітична община. Мезоліт: виникнення родової общини. Розквіт родового ладу в неоліті. Трипільська культура. Традиції трипільської культури в культурах пізніших народів. Племінна структура суспільства епохи бронзи. Розвиток державотворчої традиції на території України: кіммерійці, таври, скіфи, сармати. Економічні зв'язки з країнами Середземномор'я та Передньої Азії. Античні міста-держави Північного Причорномор'я, їх політичне та господарське життя.

Східні слов'яни у давнину. Найдавніші писемні та археологічні джерела про походження слов'ян, їх заняття, суспільний лад, побут, вірування. Антський племінний союз. Боротьба з готами, гунами і аварами. Витоки українського народу. Перші державні об'єднання східнослов'янських племен на Середньому Подністров'ї. Східнослов'янські племена і державноплеменні союзи VI – IX ст. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян. Територіальна община. Поява приватної власності. Взаємовідносини східних слов'ян з сусідніми народами.

Київська Русь. Галицько-Волинська держава. Передумови утворення

Київської Русі. Особливості державотворчого процесу у Східній Європі. Походження термінів “Русь”, “Руська земля”. Перетворення Києва на державний центр східнослов’янських племінних союзів. Теорії походження Київської Русі та їх оцінки в сучасній історіографії. Соціально-економічні і політичні фактори об’єднання слов’ян. Утворення міст. Розвиток і характер землеволодіння. Князь Олег. Київська держава за Ігоря, Ольги, Святослава. Відносини Русі з кочівниками. Військові походи князів. Етнічні процеси в Київській Русі. Початок формування української народності. Русь і Візантія. Шляхи проникнення християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Київська метрополія. Володимир Великий. Реформування держави. Значення впровадження християнства як державної релігії. Київська Русь за Ярослава Мудрого. “Руська Правда”. Міжнародні зв’язки і місце Київської Русі в історії Європи.

Причини ослаблення влади київських князів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі. Причини і сутність роздробленості Русі. Зростання політичної і економічної могутності місцевих князів. Розвиток міст, ремесел і торгівлі. Продовження процесу формування української народності. Проблема генезису української народності в історіографії. Державні утворення Середнього Подніпров’я: Київська, Чернігово-Сіверська та Переяславська землі. Боротьба руських князівств із кочівниками.

Економічне і політичне зміцнення Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів. Ярослав Осмомисл. Протистояння експансії польських і угорських феодалів. Роман Мстиславович. Соціально-економічний розвиток Галицько-Волинської держави. Суспільно-політичний і адміністративний устрій. Боротьба Русі з монголами - татарами. Перші завойовницькі походи монголо-татар. Битва на р. Калці. Південно-західні руські землі під ігом Золотої Орди. Ідея єдності Русі. Спроби Данила Галицького організувати антиординську коаліцію держав. Міжнародні відносини за Данила Галицького. Значення Київської Русі і Галицько-Волинської держави. Їх місце та роль у формуванні українського народу і світовій історії.

Українські землі у складі Литви та Польщі. Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько-Волинським князівством. Включення до складу Литви Східної Волині, Сіверщини, Київщини і Поділля. Відносини з Золотою Ордою і Ногайським улусом за князювання Ольгерда. Політика великих литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави. Кревська унія (1385р.). Розширення південних кордонів князівства. Боротьба проти наступу німецьких лицарів. Грюнвальдська битва і участь у ній українських воїнів. Литовський князь Вітовт, його зовнішня політика. Ліквідація удільних князівств. Зміцнення Московської держави та її боротьба з Великим князівством Литовським за Сіверську землю. Напад татар і турків на українські землі. Зміни в суспільно-політичному устрої Великого князівства Литовського.

Зростання ролі шляхти.

Соціально-економічний розвиток українських земель у другій половині XIV – середині XVI ст. Розвиток сільського господарства, ремесла, сільських і міських промислів. Зростання міст. Надання магдебургського права українським містам. Формування панщинно-фільваркового господарства. Зростання залежності населення від магнатів і шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр. Устав на волоки. Зростання впливу Польщі на Литву. Місце українських магнатів і шляхти в політичному житті. Наступ католицизму. Православна церква. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Україна під владою Польщі. Соціально-економічний розвиток України та суспільно-політичні зміни на українських землях у другій половині XVI - першій половині XVII ст. Міста і магдебургське право. Ремесла, промисли і торгівля. Поява підприємств мануфактурного типу. Покатоличення та ополячення місцевої знаті. Виникнення братств. Криза православ'я. Берестейська церковна унія 1596 р.

Джерела виникнення козацтва. Місце козаків у захисті південних рубежів Великого князівства Литовського від татар і турків. Причини, час і місце заснування першої Запорозької Січі. Зміни розташувань Січей. Початок морських походів козаків у турецькі володіння. Посилення соціального і національно-релігійного гніту в українських землях. Виникнення реєстрового козацтва. Формування суспільно-політичного устрою Запорозької Січі. Козацька адміністрація. Старшина, заможні козаки і козацька голота (сірома). Козацькі ради. Господарство, побут і звичаї козаків. Військове мистецтво. Духовний світ українського козацтва. Козацькі повстання під проводом К. Косинського та С. Наливайка. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний. Відновлення значення Києва як політичного і духовного центру українського народу. Запорозькі козаки в битвах під Цецорою і Хотином. Наступ магнатів і шляхти на козацькі права і вольності. Спроба уряду взяти козаків під постійний контроль. Козацькі повстання 20-30-их років XVII ст. Ординація 1638 року.

Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького. Україна напередодні та в роки національно-визвольної війни середини XVII ст. Причини, характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Основні етапи війни. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Битва під Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Зборівський договір. Утворення Української козацької держави – Гетьманщини. Молдавські походи козацтва. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Жванцями. Жванецька угода. Українсько-російські зв'язки в роки війни. Українсько-російська міждержавна угода 1654 р. та її оцінка в історіографії. Відновлення війни з Польщею. Перебіг воєнних подій у 1654 - 1655 рр. Віленське перемир'я.

Українські землі у другій половині XVII – XVIII ст. Гетьман Іван Виговський, його зовнішня та внутрішня політика. Гадяцький трактат.

Московсько-українська війна 1658 - 1659 рр. Конотопська битва. Гетьман Юрій Хмельницький. Переяславський договір 1659 р. Розчленування України на Лівобережжя і Правобережжя. Гетьман П. Тетеря, його діяльність. Чорна Рада. Гетьман І. Брюховецький. Московські статті 1665 р. Андрусівська угода. Гетьман П. Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Гетьманування Д. Многогрішного на Лівобережжі. Гетьман Лівобережної Гетьманщини І.Самойлович, його внутрішня і зовнішня політика. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Бахчисарайський договір. „Вічний мир” 1686р. Перший Кримський похід. Запорізька Січ у другій половині XVII ст. Слобідська Україна у другій половині XVII ст. Підпорядкування Української православної церкви Московському патріархові.

Зовнішня та внутрішня політика гетьмана І. Мазепи. Коломацькі статті. Другий Кримський похід. Відновленні козацького устрою на Правобережній Україні. С. Палій. Національно-визвольне повстання 1702 - 1704 рр. Україна на початку Північної війни. Участь українських полків у війні. Таємна дипломатія І. Мазепи. Його перехід на бік Карла XII та наслідки цієї акції для України. Зруйнування Чортомлицької Січі. Полтавська битва. Смерть І. Мазепи. Гетьман у вигнанні. Пилип Орлик та його “Конституція”. Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України в першій чверті XVIII ст. Решетилівські статті. Гетьман І. Скоропадський. Діяльність Малоросійської колегії на чолі з Вельяміновим. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Гетьман Д. Апостол. Економічна політика, реформи судових установ. Робота кодифікаційної комісії. „Правління гетьманського уряду.”

Останній гетьман України К. Розумовський. Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині. Прагнення старшини до урівняння в правах з російським дворянством. Судова реформа. Діяльність П. Рум’янцева. Ліквідація Запорозької Січі. П. Калнишевський. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини. Участь українських козаків у російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст. Заселення і розвиток Південної України. соціальні та національно-визвольні рухи на Правобережній Україні. Коліївщина. Поділи Речі Посполитої та українські землі.

Українські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Українські землі у складі Росії наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст. Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Російсько-французька війна 1812 р. і Україна. Економічне становище та соціальна боротьба в першій половині XIX ст. Масонство в Україні. Декабристи в Україні. “Південне товариство”. “Товариство об'єднаних слов'ян”. Повстання Чернігівського полку. Вплив польського повстання 1830-1831 рр. на Україну. Деполонізація та активний наступ русифікації на Правобережжі. Здійснення інвентарної реформи. Початок українського національного відродження. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства. Програмні твори кирило-

мефодіївців. Т.Г. Шевченко в українському національному русі та вплив його творів на формування української національної ідеї.

Адміністративно-територіальний устрій, регіональний поділ західноукраїнських земель наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст. Криза кріпосницького господарювання. Антикріпосницькі рухи в Галичині, на Буковині в Закарпатті. Політика австрійського уряду щодо українців. Реформи Марії Терезії та Йосифа II. Діячі українського національного руху в Галичині. Демократично-просвітницький гурток "Руська трійця". Альманах „Русалка Дністрова”. Західноукраїнські землі під час революції 1848 - 1849 рр. в австрійській імперії. Головна руська рада. Галицькі українці на з'їзді слов'янських народів у Празі. Закарпатські "будителі". Лук'ян Кобилиця. Скасування кріпосницької залежності та панщини в Західній Україні.

Українські землі у другій половині XIX ст. Наддніпрянська Україна у другій половині XIX ст. Кримська війна і Україна. Піднесення антикріпосницького руху. Підготовка та здійснення селянської реформи. Маніфест і положення 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України. Реформи 60-70 – х років XIX ст.: земська, міська, судова, фінансова, військова та їх історичне значення. Промисловий розвиток українських земель в пореформену добу. Будівництво залізниць. Швидкий розвиток важкої промисловості в Донбасі і Придніпров'ї. Притік іноземного капіталу. Народження вітчизняної буржуазії. Український громадсько-політичний рух кінця XIX - поч. XX ст. Суспільно-політичний рух у Наддніпрянській Україні у другій половині XIX ст. Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна. Національна політика російського царизму щодо українців. Виникнення та діяльність українських громад. Валуєвський циркуляр 1863 р. Діяльність М. Драгоманова. Емський указ 1876 р. Російський громадсько-політичний рух народників в Україні. Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX ст. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель після революції 1848 - 1849 рр. Суспільно-політичний розвиток у 60-ті – першій половині 70-х рр. XIX ст. Москвофільство і народовці. Становлення та діяльність суспільних рухів та політичних партій наприкінці XIX – на поч. XX століття. Активізація національного руху в Наддніпрянській Україні. Братство тарасівців, їх програмні засади. Виникнення та діяльність українських політичних партій в Австро-Угорщині.

Українські землі на початку XX ст. Соціально-економічний і політичний розвиток України на початку XX століття. Соціально-економічне становище українських земель у складі Росії. Економічна криза 1900 - 1903 рр. Політизація українського національного руху в Російській імперії. Земсько-ліберальна опозиція царизму. Загальноросійські і українські партії в Україні. Українська політична думка на початку XX ст. Студентський рух. Кооперативний рух. Україна в революції 1905-1907 рр. Позиції політичних партій в революції. Виникнення україномовної преси, "Просвіт" в українському

русі. Діяльність українських парламентських громад у I, II Державних Думах Росії. Третьочервневий переворот. Посилення національного гніту. Столипінський циркуляр 1910 р.

Столипінська аграрна реформа. Економічні і політичні наслідки реформи. Масові переселення українських селян до Сибіру і Далекого Сходу. Діяльність політичних партій і організацій в післяреволюційну добу. Українське питання в Державній Думі. Західноукраїнські землі на початку XX ст. Соціально-економічний розвиток. Кооперативний рух. Поява українських організацій “Січ”, “Сокіл”, “Пласт”. Церковне життя. Активізація переселенського руху за океан. Життя української діаспори в США і Канаді.

Україна в Першій світовій війні. Плани Антанти і Троїстого союзу щодо України. Воєнні дії на території України. Національно-визвольний рух в умовах війни. Товариство українських поступовців. “Спілка визволення України”. Антиукраїнська політика у новоствореному Галицько-Буковинському губернаторстві. Українські січові стрільці. Антивоєнний рух народних мас. Назрівання глибокої економічної та політичної кризи в Російській та Австро-Угорській імперіях.

Українська революція 1917 – 1920 рр. Лютнева демократична революція 1917 р. Становище в Україні після повалення царизму. Утворення Центральної Ради, її соціальна база, програма. М.С. Грушевський і В.К. Винниченко. Утворення рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. Програми і цілі українських та загальноросійських політичних партій в Україні. Роль Центральної Ради у формуванні української національної державності. Всеукраїнський національний конгрес 7-8 квітня 1917 р. Курс на автономію України. Взаємовідносини Центральної Ради та Тимчасового Уряду. I Універсал Центральної Ради. Всеукраїнські з’їзди: селянські, військові, робітничий та ін. Сформування Генерального секретаріату. II Універсал Центральної Ради. Липнева криза Тимчасового уряду та утворення української автономії. Ставлення різних політичних сил та партій України до збройного повстання у Петрограді в жовтні 1917 р. Боротьба проти органів Тимчасового уряду в Україні. III Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Підсумки виборів до Всеросійських Установчих Зборів в Україні. Боротьба більшовиків за владу. Створення в Україні радянського уряду. Вторгнення більшовицьких військ з Росії. IV Універсал Центральної Ради та проголошення незалежності УНР. Прийняття Конституції УНР. Участь представників Центральної Ради в мирних переговорах у Брест-Литовську. Підписання мирного договору з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Болгарією. Окупація України німецькими та австро-угорськими військами. Криза Центральної Ради на весні 1918 року. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна політика. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. С. Петлюра. Соціальні програми Директорії.

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Політичні партії Східної Галичини. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею.

Встановлення радянської влади в Україні. Інтервенція Антанти на півдні України. Друга війна УНР і Радянської Росії в кінці 1918 – на початку 1919 рр. Встановлення влади рад в Україні на початку 1919 р. Декларація радянського уряду України від 25 січня 1919 р. Х.Г. Раковський. III Всеукраїнський з'їзд рад. Перша радянська конституція України. Політика більшовиків в Україні у 1919 р. Політика “воєнного комунізму”. Селянський повстанський рух як історичний феномен. Політичні керівники руху. Цілі та характер селянських виступів. Н. Махно, М. Григор'єв, Д. Терпило (Зелений). Зайняття України військами А.Денікіна. Політика Денікіна в Україні. Війська УНР у боротьбі з денікінцями. Повстанський рух в тилу денікінської армії. Визволення України від денікінських військ і відродження УСРР в кінці 1919 р. В.І. Ленін та українське питання. Саморозпуск партій боротьбистів і борьбистів. Варшавський договір Ю. Пілсудського і С. Петлюри. Радянсько-польська війна. Розгром Врангеля. Ризький мирний договір. Основні уроки української національної революції.

Історія України в сучасну добу (частина друга).

Україна в 20-ті роки ХХ ст. Соціально-економічне і політичне становище України на початку 20-х років. Перехід до нової економічної політики. Голод 1921-1923 рр. на півдні України: причини і наслідки. УСРР в системі “договірної федерації”. Курс центрального партійно-державного керівництва на ліквідацію незалежності національних республік. “Автономізація” незалежних республік під виглядом утворення нової федерації – СРСР. Конституція СРСР 1924 р. Непупромисловості. Суть господарського розрахунку. Трестування промисловості. Особливості впровадження Непу в Україні. Система реальної влади в Україні. КП(б)У. Позиція КП(б)У щодо боротьби за владу в центральному партійно-державному керівництві. Природа радянського тоталітарного режиму. Роль в ньому профспілок, комнезамів, комсомолу. Феномен “націонал-ухильництва”. Сталінська індустріалізація в УРСР. Сталінський курс на “всеосяжну колективізацію” селянських засобів виробництва. “Криза непу” як результат відмови партійно-державного керівництва від змички між містом і селом. “Ножниці цін”. Хлібозаготівельні кризи. Політика коренізації, її особливості і наслідки. Українізація. Ставлення тоталітарного режиму до інтелігенції. Перші кроки культурного будівництва: кампанія щодо ліквідації неписьменності, розгортання мережі освітніх установ, створення закладів комуністичного виховання. Ліквідація університетської освіти і перенесення центру наукових досліджень в установи ВУАН. Розвиток радянської науки. Антицерковна політика державної партії. Завершення внутріпартійної боротьби в ЦК ВКП(б) і утвердження одноособової диктатури Й.В. Сталіна. Згорання нової економічної політики. Проблема темпів індустріалізації. Дискусії з приводу плану першої п'ятирічки. Перехід до

директивного планування. Виробниче змагання. Ізотовський рух. Стаханівський рух. Результати капітального будівництва у промисловості в роки першої і другої п'ятирічок. Хлібозаготівельна криза 1928-1929 рр.

Україна в 30-ті роки ХХ ст. Поворот до суцільної колективізації. Гасло: “Ліквідація куркульства як класу”: причини, масштаби, наслідки. Завершення колективізації основної частини селянських господарств у 1931-1932 рр. Деградація сільськогосподарського виробництва в одержавлених колгоспах. Втрати врожаю у 1931 - 1932 рр. “Робота” хлібозаготівельних комісій. Голодомор 1933 р. і його наслідки. Колгоспи в системі командної економіки після 1933 р. Політвідділи МТС і радгоспів. Зростання культу особи Сталіна. Репресії на Україні. Судові політичні процеси 30-х років. Чистка партії. Знищення керівництва КП(б)У. Політика українізації. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х років. Боротьба з “буржуазним націоналізмом” і “націонал-ухильництвом”. “Розстріляне відродження”. Діяльність АН УРСР. Здобутки і трагічні сторінки української науки, літератури і мистецтва. Конституція УРСР 1937 р. Західноукраїнські землі в 1921-1938 рр. Українські землі в складі Польщі. Соціально-економічне становище та суспільно-політичний рух. Створення та діяльність Організації Українських Націоналістів. Українські землі в складі Румунії. Українські землі в складі Чехословаччини. Проголошення незалежності Карпатської України. А.Волошин.

Україна під час Другої світової війни (1939 – 1945 рр.). Радянсько-німецькі договори 1939 р. Західно-українські землі. Українське питання в політиці Польщі, Румунії, Чехо-Словаччини. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Територіальні вимоги радянського керівництва до Румунії. Включення основної частини західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянська організація. Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Окупація України військами Німеччини та її союзниками. Німецький окупаційний режим. План “Ост”. Адміністративний устрій окупованої України. Радянське підпілля та партизанський рух на окупованій території України. Утворення Української повстанської армії. Програма і тактика Організації українських націоналістів. Битва під Москвою. Перемога Червоної армії під Сталінградом і початок визволення території України. Розгортання наступу на Лівобережну Україну після Курської битви. Битва за Дніпро. Бої на Правобережжі і в західних областях. Взаємовідносини радянських партизанів з ОУН-УПА. Завершення боїв за Україну восени 1944 р. Україна на завершальному етапі війни 1944 - 1945 рр. Особливості відбудови народного господарства України в умовах війни. Втрати України у роки війни. Вклад українського народу в розгром нацистської Німеччини.

Повоєнна відбудова і розвиток України (1945 – сер. 50-х років). Включення УРСР у світову політику як одну із фундаторів та членів ООН. Участь української делегації в Паризькій мирній конференції 1947 року. Завершення

збирання основних етнічних земель українського народу в межах єдиної держави. Операція “Вісла”. Примусовий обмін населенням між Україною і Польщею. Труднощі відбудови народного господарства. Голод 1946-1947 рр., його причини, масштаби, наслідки. Насильницька колективізація в західних областях України. Нова смуга масових репресій проти громадян України. Львівський церковний собор 1946 р. і ліквідація української греко-католицької церкви. Підпільно-партизанська боротьба ОУН-УПА з тоталітарним ладом. Ідеологічний наступ сталінщини на спроби культурно-національного відродження. Чистка національних кадрів.

Україна в умовах десталінізації (1956 – 1964 рр.). Хрущовська “відлига” і її характер в Україні. Україна після смерті Сталіна. Ідеологічна кампанія з нагоди 300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова основа. Спроби лібералізації політичного режиму. Критика культу особи Сталіна. Початок процесу десталінізації в Україні та реабілітації жертв репресій. Реформи М.С.Хрущова, їх суперечливий і непослідовний характер, загальна спрямованість і значення. Заходи щодо удосконалення управління і модернізації промисловості. Спроби подолання кризи в сільському господарстві. Участь України в освоєнні східних регіонів СРСР і цілинних земель. Поява дисидентів в Україні. Зародження руху “шістдесятників”, їх роль у національно-культурному житті. Переміни в кремлівському керівництві у жовтні 1964 р. та їх наслідки для України.

Україна в період загострення кризи радянської системи і спроби перебудови (1965 – 1991 рр.). Реформи середини 60-х років ХХ ст., їх згортання консерваторами в партійно-державному керівництві. Зупинення реабілітації і замовчування злочинної діяльності Сталіна. Деформації в структурі економіки України, хижацька експлуатація її багатств, будівництво хімічних підприємств, атомних електростанцій. Наростання екологічної небезпеки. Екстенсивний розвиток сільського господарства, шкідливість кампанії щодо ліквідації “неперспективних” сіл. Усунення П.Ю.Шелеста. Дальше обмеження прав України. В.В.Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Україна в єдиному народногосподарському комплексі СРСР. Політичні репресії 60-70-х р. ХХ ст. Посилення реакції в духовному житті. Поглиблення нігілістичного ставлення до національної самобутності українського народу. Спотворення історії України.

Розгортання правозахисного й дисидентського руху: О. Тихий, В. Стус, П. Григоренко, Л. Лук’яненко, В. Чорновіл та ін. Репресивні дії органів КДБ. Зростання гальмівних процесів у соціально-економічному розвитку України. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР (1985-1991рр.). Спроби М.С. Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови, гласності. Економічна політика центрального уряду і Україна. Чорнобильська катастрофа та її наслідки. Відновлення критики сталінізму. Зростання політичної активності народу. Гальмування перебудовних процесів в Україні. Національне пробудження українського народу. Реабілітація політичних

в'язнів. Викриття злочинів тоталітарного режиму. “Закон про мови”. Народження Народного руху України і перетворення його в опозиційну до КПРС силу. Перші кроки демократизації суспільно-політичного життя і утворення нових партій та громадських об'єднань. Прийняття “Декларації про державний суверенітет України”. Курс національно-демократичних сил на утвердження державної та економічної незалежності республіки, утворення самостійної держави.

Державне будівництво незалежної України. Формування багатопартійності. Спроба серпневого 1991 р. перевороту у Москві. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Участь інтелігенції, студентської молоді, засобів масової інформації в демократизації суспільства, відродженні національних традицій, розширенні сфери вжитку української мови. Пробудження релігійного життя. Участь української діаспори в державно-творчому процесі. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Л. Кравчук – Президент України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав. Затвердження державної символіки України.

Соціально-економічні процеси в Україні та її зовнішня політика. Прийняття Верховною Радою України нормативних актів для реформування економіки на шляхах підприємства, переходу до ринкових відносин, приватизації, їх суперечливий характер. Зниження темпів промислового і сільськогосподарського виробництва. Наростання інфляційних процесів і соціальної напруженості. Сучасний стан і проблеми української економіки та пошук шляхів їх розв'язання. Труднощі національно-культурного відродження, розвитку науки, освіти, духовності. Міжнаціональні відносини і їх правове регулювання в Україні. Етнонаціональні процеси в Україні.

Вибори 1994 р. Обрання Президентом Л.Кучми. Прийняття Конституції України 1996 р. Державотворчі процеси в Україні 1994 – 2008 р. Президентські вибори 2004 р. та суспільно-політичні події, що розгорнулися навколо них. Вибори до Верховної Ради України 2006 року та позачергові парламентські вибори 2007 року. Сучасний стан і проблеми української економіки. Зовнішня політика та міжнародні зв'язки незалежної України. Релігійне життя України в умовах незалежності. Культурні процеси в сучасній Україні.

Національно-духовне відродження України (90-ті роки XX ст. – початок XXI ст.). Національно-культурний рух в Україні наприкінці XX – початку XXI ст. Українська державність як необхідна передумова розвитку національної культури. Демократизація духовного життя українського народу. Зміст статусу культури, її ролі та функцій у незалежній демократичній державі. Закон Верховної Ради України “Основи законодавства України про культуру” (1992 р.). Курс українського уряду на формування національної ідентичності. Національна культура України як засіб входження України у світовий культурний простір. Новаційні й трансформаційні тенденції у сфері духовної

культури. Зростання інтересу до історії національної культури. Особливості соціокультурних процесів у незалежній Україні, їх суперечливий характер. Постмодерн в Україні. Насичення культурного життя національним і постмодерністським змістом. Формування специфічних культурних структур в окремих регіонах України. Структурна мозаїчність культури України, професійна, самодіяльно-художня, традиційно-художня, релігійна.

Література

1. Енциклопедія історії України : в 9 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.] НАН України. Інститут історії України. – Київ : Вид-во "Наукова думка", 2012. – 944 с.: іл.
2. Закалюк А. Вступ до історії України : навч. посіб. / А. Закалюк. – Львів : Астролябія 2012. – 160 с.
3. Литвин В. Історія України: підруч. / В. Литвин ; відп. ред. В. Смолій ; НАН України. Інститут історії України. – Київ : Наукова думка, 2013. – 991 с.
4. Палій О. Короткий курс історії України / О. Палій. – Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. – 464 с. : іл.

Питання склав

Канд. філос. н., завідувач каф.702
(науковий ступень, посада)

В.Б. Селевко
(ініціали та прізвище)

3 Питання за темою Історія української культури

(найменування)

Культура дослов'янського населення на території України. Матеріальна та духовна культура первісного суспільства: проблема інтерпретації. Особливості палеолітичного мистецтва (настінні розписи, малапластика тощо): українські знахідки в загальноєвропейському контексті. Культурні процеси в період неоліту та розпаду первісного суспільства. Вірування та обряди первісних людей, пережитки магічних уявлень сьогодні. Трипільська культура: проблеми інтерпретації і дискусії щодо приналежності. Культурна спадщина давніх кочовиків та землеробів України бронзового – раннього залізного віку. Матеріальна та духовна культура племен бронзового

віку, а також етносів залізного віку (кімерійці, скіфи, сармати, готи, гунни, праслов'яни).

Міфологія та релігійні вірування східнослов'янських племен. Проблема генезису східнослов'янських племен. Письмові джерела про слов'янські племена в I - II ст. н.е. Венеди, склавини, анти. Зарубинецька (II ст. до н.е. – II ст. н.е.) та Черняхівська (II - V ст. н.е.) культури. Мистецтво антської доби. Давні слов'яни і Великий Степ: боротьба і культурна взаємодія. Матеріальна і духовна культура давніх слов'ян до утворення Київської Русі. Слов'янська міфологія. Різноманіття цивілізаційних впливів на культуру Київської Русі (Візантія, нормани, Схід, Великий Степ). “Повість временних літ” про східнослов'янські племена. Побут і звичаї східних слов'ян. Полянська земля. Київ. Історія етноніму “Русь”. Соціально-економічні та історичні умови формування Київської Русі. Розвиток міст, торгівлі, ремесла, землеробства як умови формування давньоруської культури.

Християнізація Київської Русі та її значення для розвитку української культури. Соціально-політичні передумови запровадження християнства у княжій Русі. Хрещення Русі 988 р.: позитивні, негативні риси, можливі альтернативи. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії та культурами інших народів. Книжна наука Давньої Русі і її носії. Давньоруське літописання. Архітектура та образотворче мистецтво Давньої Русі. Християнство як чинник нової культури Слов'янська писемність та розвиток книжного знання. Література: перекладна та оригінальна. Мистецтво княжої Русі як втілення світогляду, релігійної та естетичної свідомості. Храми і монастирі: культурні аспекти функціонування. Народна, світська і церковна музика. Своєрідність світогляду людини княжої доби.

Культура Галицько-Волинського князівства. Культура Галичини та Волині часів роздробленості та Галицько-Волинського князівства. Галицько-Волинський літопис у контексті традиції давньокиївського літописання. Освіта, письменство та мистецтво Галицько-Волинського князівства. Відкритість Галицько-Волинського князівства щодо культурних впливів Західної Європи та прагнення до органічного синтезу цивілізаційних здобутків Заходу та Сходу. Місце культури Галицько-Волинського князівства в історії української культури.

Культура України XIV – середини XVI ст. Русь-Україна у складі Литви: культурно-політична ситуація. Магдебурзьке право та витоки громадянського суспільства. Занепад православної церкви пов'язаних з нею форм культури й освіти. Зміни в політичній історії та посилення західноєвропейських культурних впливів. Культурне життя в містах Галичини XIV-XVI ст. Олельковицький Ренесанс та ранній гуманізм в Україні. Формування поліетнічного міського суспільства відкритого типу. Волинь. Київщина, Поділля в культурних процесах XIV-XVI ст. Система освіти на українських землях в XIV-XVI ст. Церковне життя на українських землях в XIV-XVI ст. Усна народна творчість.

Братський рух в Україні та його значення для збереження культурної ідентичності українського народу. Пізньосередньовічна та ренесансна література, живопис, архітектура та скульптура в Україні. Згасання візантійських впливів та входження української культури до західноєвропейського культурного поля. Освіта і наука в Україні 2 пол. XVI-XVII ст. Церковне життя в Україні XVI - XVII ст. Берестейська унія (1596 р.) і її суспільно-культурні наслідки. Діяльність православних братств в Україні. Реформація та Контрреформація в Україні. Полемічна література: православний та католицький табори. Книгодрукування: витоки, роль і значення для європейської та української культурної традиції.

Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії. Ренесансно-реформаційні ідеї в українській культурі. Діяльність культурно-освітніх осередків. Виникнення перших закладів вищої освіти в Україні (Острозька академія). Петро Могила та його внесок у розвиток української культури. Початок і розквіт діяльності Києво-Могилянської академії у XVII – XVIII ст. на підставах кращих зразків західноєвропейської освіти та традицій вітчизняної освітньої науки. Видатні вчені і діячі Києво-Могилянської академії. Роль Києво-Могилянської академії у розвитку вищої освіти в Україні та Росії.

Культура козацтва та її вплив на розвиток української національної культури. Суспільно-політичні передумови формування козацького типу української культури. Козацтво як головний чинник українського суспільно-політичного та культурного життя. Проблема соціальної стратифікації українського суспільства. Київ у духовній культурі України. Києво-Могилянська академія. Запорізька Січ як соціокультурний феномен. Звичаї та традиції українських козаків. Іван Мазепа та розквіт української козацької культури. Взаємодія українського козацтва та православних братств України. Діяльність у цій сфері козацьких гетьманів (П. Сагайдачний, Б. Хмельницький та ін.). Художні вподобання, демократичні настрої козацького середовища у творах українських культурних діячів (вчених, письменників).

Українське бароко в літературі, архітектурі та образотворчому мистецтві. Становище українських земель у середині XVII– XVIII ст. Втрата автономії України в умовах політики централізації Російської імперії. Початок інтеграції української козацької старшини та духовенства в соціально-політичне та духовне життя Російської імперії. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Формування ідеологем «Київ – другий Єрусалим» та її значення для розвитку національної та релігійної самосвідомості. Київський культурний центр. Розвиток історичної самосвідомості. Особливості українського бароко (архітектура, література, музика, театр). Освіта та шкільництво Гетьманщини і Слобідської України. Григорій Сковорода – останній геній Старої України.

Національне відродження в Україні (кінець XVIII – середина XIX ст.). Причини, передумови та періодизація українського національного

відродження. Вплив ідей романтизму на українську культуру. Слобожанщина – центр національного відродження України. «Історія Русів». «Енеїда» Котляревського. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Процес націоналізації української греко-католицької церкви. Політика урядів Російської та Австрійської імперій щодо розвитку української культури. Стан освіти. Розвиток природничих та гуманітарних наук. Розвиток української літературної мови. Усна народна творчість. Українська нова література. Театральне мистецтво і музика. Архітектура, скульптура та образотворче мистецтво.

Діяльність Кирило-Мефодієвського братства та її значення для культурної ідентифікації українського народу. “Весна народів” 1848 р. - період національного пробудження європейських країн. Асиміляція царатом української культури, знівелювання релігійно-церковного, мистецького життя, дискредитація мови. Заснування таємного Кирило-Мефодієвського братства у 1846 р. Інтелектуальна еліта України у лавах таємного Кирило-Мефодієвського братства: Пантелеймон Куліш, Микола Костомаров, Тарас Шевченко та ін. Праці кирило-мефодіївців: “Книга буття українського народу”, “Стату слов’янського товариства св. Кирила та Мефодія”, “До братів-українців”, “До братів росіян”, “До братів-поляків”. Вплив ідей братства на творчість М. Костомарова та П. Куліша. Знищення Кирило-Мефодієвського братства у березні 1847 р.

Т.Г. Шевченко та становлення української національної культури. Діяльність Т.Г. Шевченко у народницький період національно-культурного відродження. Внесок Т.Г. Шевченко у розвиток політичного етапу українського національного відродження. Поєднання Т.Г. Шевченко культурно-просвітницьких та політичних ідей “весни народів” 1848 р. Особливості та рушійні сили розвитку народницького та політичного етапів українського національного відродження. Т.Г. Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство: початок формування української національної ідеї. Творчість Т.Г. Шевченка як каталізатор зміни соціокультурної ситуації в Україні. Виникнення реалізму в українському літературі і мистецтві. Їх еволюція та витоки українського модернізму.

Вплив реалізму на розвиток українського мистецтва (література, театр, музика, живопис). Реалізм в Україні з позицій народницьких і просвітянських (С. Руданський, А. Свидницький) та громадсько-програмових (особливо О. Кониський). «Об’єктивна проза» 80—90-х років: І. Нечуя-Левицького, П. Мирного, Б. Грінченка й І. Франка. Уведення соціальних і національних тем, поширення тематики з селянського верста на робітничі й нову інтелігенцію, поданих на тлі тодішнього розвитку капіталізму в Росії й Австрії. Вірші Б. Грінченка і П. Грабовського («Громадська поезія»). Правдиве, конкретно-історичне, всебічне зображення типових подій і характерів у типових обставинах при правдивості деталей як ознака українського реалізму. Принцип точної відповідності реальній дійсності як критерій художності українського

реалізму. Вплив складних політичних умов у другій половині XIX ст. на розвиток українського реалізму: заборона українського книгодрукування, переслідування української інтелігенції тощо. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств (“Просвіта”, “Наукове товариство ім. Т. Шевченка”), українських видавничих спілок. Харківський, Київський, Новоросійський університети як наукові центри.

Традиція та «модерн» в українській культурі кінця XIX – початку XX ст. Реформи 1860 - 1870-х років в Російській імперії та їх вплив на соціально-економічний та політичний розвиток України. Промисловий переворот, урбанізація та початок руйнування традиційного села. Зародження націоналізму. Громадівський рух. Роль Івана Франка в національно-культурному русі. М. Грушевський і його роль у розвитку української національної культури. Лютнева революція в Петрограді та спалах національно-політичного відродження в Україні. Центральна Рада. Боротьба за незалежність України. Процес зростання національної свідомості «з селян до нації». Формування ідеї соборної України. Культурний рух періоду Центральної Ради. Формування української національної школи. Національно-культурна політика Гетьманату. Створення української вищої школи. Українська Академія Наук. Д. Багалій, А. Кримський, Ст. Смаль-Стоцький, В. Вернадський, М. Туган-Барановський. Видавнича справа. Преса. Театр. Автокефалія Української православної церкви.

Українізація та її значення для культурного процесу у 20-30-х роках XX ст. Причини політики «українізації». Її вплив на українську культуру 20-30-х років XX ст. “Українізація” як державна політика та соціокультурний процес. Розвиток освіти та ліквідація неписьменності. Діяльність М. Хвильового, М. Зерова, М. Куліша, Ю. Клена та ін. у становленні української культури. Драматургія та новаторство в театрі “Березіль”(Лесь Курбас). Український кінематограф(О.Довженко). Трагедія української культури 30-х рр. XX ст. “Розстріляне відродження” в контексті культури України. Сталінський терор та його наслідки для української культури. Особливості культури Західної України першої пол. XX ст. Літературно-мистецьке життя Львова. Наука та освіта в Галичині. Діяльність товариства «Рідна школа». Роль митрополита А. Шептицького на ниві української культури. Художньо-творче життя Галичини в першій пол. XX ст.

Соціалістичний реалізм в українській культурі радянського періоду. Соціалістичний реалізм як єдиний офіційно дозволений в СРСР «творчий метод» літератури і мистецтва. Лакування дійсності і «теорія безконфліктності», а також ілюстрування індустріалізації й колективізації, прославлення партії й вождів. Наука та освіта, преса і радіо, театр і кіно, образотворче мистецтво під час війни. Соціалістичний реалізм та патріотична тематика з ухилом у публіцистику (оповідання й статті О. Довженка). Створення нових вищих навчальних закладів і розширення мережі науково-дослідних установ у повоєнні часи. Розвиток науки і техніки. Акції, спрямовані

проти творчої інтелігенції, вилучення з бібліотек книг українських політичних діячів і письменників. Поява нових творів літератури і драматургії (А. Малишко, О. Гончар, М. Бажан, Остап Вишня та ін.). Творчість композиторів Г. Майбороди, С. Людкевича та ін. Особливості архітектури та образотворчого мистецтва повоєнних часів. Створення закладів професійно-технічного навчання для підготовки робітничих кадрів. “Шістдесятники” у боротьбі за національно-культурне відродження України. Посилення ідеологічного тиску та репресій, “чистка” редакцій газет, журналів, видавництв. Розвиток кіно і театрального мистецтва (С. Параджанов, К. Муратова, Л. Биков, Н. Ужвій, Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко та ін.). Розквіт музично-естрадного мистецтва. Втрата національної своєрідності.

Реформування системи культури, освіти, науки в незалежній Україні. Культурні процеси в Україні після 1991 р. Крах комуністичної ідеології та її наслідки для розвитку української культури. Основи законодавства про культуру, мови, освіту. Культурно-мистецькі товариства. Розширення сфер діяльності творчих спілок, мистецьких груп. Зміцнення зв'язків і співробітництва України з іншими державами. Українська державність як необхідна передумова національно-культурного відродження. Суперечливий характер культурного процесу в сучасних умовах. Демократизація як чинник національно-духовного відродження. Українські культурні традиції та сучасність.

Сучасна українська література, театр та музика. Риси нової соціокультурної дійсності: геополітична та культурна ситуація після розпаду двополюсної системи світу. Проблема типології української національної культури. Культурологічні ідеї радянської доби та їх актуальність в умовах нової соціальної реальності. Українська національна ідея – передумова розвитку національної культури в умовах нової соціальної реальності. Фактори зростання національної культурної самосвідомості. Перспективи розвитку української культури в сучасних умовах. Проблеми розвитку української культури в контексті глобалізації та ідеології глобалізму. Секуляризаційні процеси і їх вплив на українську культуру. Українська культура в ситуації постмодернізму. Специфічні риси українського постмодерну. Українська церква і релігія в ситуації постмодернізму.

Література

1. Історія української культури / За ред. О. Павлова. – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
2. Історія української культури : навч. посіб. / за ред. О. Ю. Палової – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.

3. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури : навч.-метод. посіб. – Херсон, 2014. – 85 с.
4. Пальм Н. Д. Історія української культури : навч. посіб. / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. – Харків : Вид-во ХНЕУ, 2013. – 296 с.

Питання склав

Канд. філос. н., завідувач каф. 702
(науковий ступень, посада)

Завідувач кафедри 702

(підпис)

В.Б. Селевко
(ініціали та прізвище)

В.Б. Селевко
(ініціали та прізвище)

Програму розглянуто й узгоджено на випусковій кафедрі 702
Протокол № 6 від «7» лютого 2018 р.

Програму додаткового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня бакалавра на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста зі спеціальності 081 Право

Освітня програма Право

узгоджено науково-методичною комісією Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» з галузей знань «Культура і мистецтво», «Гуманітарні науки», «Соціальні та поведінкові науки» й «Управління та адміністрування» (НМК 4)

Протокол № 4 від 05 лютого 2018 р.

Голова НМК 4
к.т.н., доц.

Н.В. Доценко